

Protocol Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling

Versie januari 2023

Inleiding

Sinds 2013 is de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht. Die wet houdt in dat alle organisaties die werken met kinderen en volwassenen een meldcode moeten hebben en medewerkers in staat moeten stellen daarmee te werken. Het doel van de meldcode is professionals te helpen eerder en beter te handelen als zij vermoeden dat een gezinslid thuis mishandeld, verwaarloosd of seksueel misbruikt wordt.

In dit protocol staat beschreven hoe we binnen PCBS De Ark omgaan met vermoedens en signalen van kindermishandeling. Dit protocol geeft richtlijnen in signaleren en handelen bij (een vermoeden van) kindermishandeling of huiselijk geweld. Het protocol richt zich op de leerkrachten die werken met kinderen van 0 tot en met 12 jaar en/of hun ouders.

We hebben hierbij gebruik gemaakt van de vijf verplichte stappen van de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling zoals vastgesteld door het ministerie van Volksgezondheid, welzijn en sport en wordt gebruikt door de Augeo Foundation.

Inhoud

Inleiding.....	2
Handelingswijzer Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling	4
Toelichting op de totstandkoming van het protocol.....	5
Waarom een protocol?.....	5
Opbouw van het protocol	5
Rechten van het kind.....	5
Achtergrondinformatie kindermishandeling	6
Wat is kindermishandeling?.....	6
Kindermishandeling signaleren.....	7
Normen, waarden en dilemma's	7
Objectief signaleren	7
Eigen deskundigheid.....	7
Wie is waarvoor verantwoordelijk?	8
Verslaglegging.....	9
Wat hoort in het verslag?	9
Externe instanties.....	10
Centrum voor Jeugd en Gezin	10
Veilig Thuis.....	10
Raad voor de Kinderbescherming	11
Bijlagen.....	12
Bijlage 1: Signalen van kindermishandeling	12
Bijlage 2: Aandachtspunten voor het gesprek met ouders	14
Bijlage 3: Melding bij Veilig Thuis melden aan ouders	16
Bijlage 4: Aandachtspunten voor een gesprek met het kind	17
Bijlage 5: Verslaglegging.....	18
Bijlage 6: Literatuurlijst.....	19

Handelingswijzer Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling

Stappenplan	Omschrijving van je handeling
<p>Stap 1 Breng signalen in kaart</p>	<p>Beschrijf objectief de signalen van kindermishandeling of huiselijk geweld</p> <p><u>Belangrijk</u>: Wijzen de signalen overduidelijk op acuut gevaar? Neem dan direct contact op met de politie (nog voor stap 2)!</p>
<p>Stap 2 Overleg met een deskundige collega (IB of directie) of Veilig Thuis</p>	<p>Overleg met de IB'er of directeur over jouw waarnemingen.</p> <p>De IB'er/directeur kunnen Veilig Thuis bellen voor advies.</p>
<p>Stap 3 Praat met ouder(s) en/of het kind</p>	<p>Gesprek met ouder(s) en/of kind. Bij gesprek met ouders: Leg doel uit Beschrijf feiten en waarnemingen Nodig uit tot reageren Kijk naar reactie, interpreteer daarna Vat samen. Is de boodschap angekommen? Belangrijk: IB/directeur is bij dit gesprek aanwezig.</p>
<p>Stap 4 Weeg aard, ernst van en risico op kindermishandeling of huiselijk geweld</p>	<p>Weeg aard, ernst van en risico op kindermishandeling of huiselijk geweld. Doe dit op basis van informatie uit signalen, advies en gesprek met de ouder(s) en/of het kind.</p> <p>Wat je jezelf moet afvragen: Is er vermoeden van geweld? Is er acute of structurele onveiligheid? Kan je hulp organiseren? Is er acceptatie van hulp? Is het veilig(er)?</p>
<p>Stap 5 Beslis: zelf hulp organiseren of melding doen bij Veilig Thuis</p>	<p>Beoordeel op basis van eigen competenties, verantwoordelijkheden en professionele grenzen.</p> <p>Organiseer hulp die nodig is en volg de effecten ervan of Ga over op een melding bij Veilig Thuis (NB: ouders moeten hiervan op de hoogte worden gebracht)</p>

Toelichting op de totstandkoming van het protocol

Waarom een protocol?

Een protocol kindermishandeling geeft antwoord op vragen als: Wat kan je doen als je je zorgen maakt over een kind? Wanneer spreek je van kindermishandeling? Waar moet je op letten? Wat kun je doen? Wie is waarvoor verantwoordelijk? Hoe kan je met een situatie omgaan als het onveilig voelt? Bij wie kun je terecht? Kun je anoniem melden? Hoe ga je in gesprek met ouders¹?

Bij (een vermoeden van) kindermishandeling is het belangrijk dat op zorgvuldige en eenduidige wijze gehandeld wordt. Een protocol kindermishandeling biedt houvast in het maken van keuzes. Tevens is een protocol een essentieel en verplicht onderdeel van het beleid van de instellingen. Duidelijkheid over de verdeling van verantwoordelijkheden is een voorwaarde voor het in gebruik stellen van het protocol. Daarnaast hebben leerkrachten basiskennis en –vaardigheden nodig om op een juiste manier om te gaan met (een vermoeden van) kindermishandeling.

Opbouw van het protocol

Dit protocol onderschrijft de uitgangspunten van de meldcode² als gedragscode in het signaleren en handelen bij een vermoeden van kindermishandeling. De handelingswijzer op pagina 4 geeft een overzicht over de te nemen stappen bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling. In het vervolg van dit protocol staat aanvullende informatie over onder andere het signaleren, de gespreksvoering en de verslaglegging.

Rechten van het kind

In dit protocol wordt uitgegaan van de Verklaring van de rechten van het kind zoals opgesteld door de Verenigde Naties in 1959. Nederland heeft deze verklaring ondertekend. Het recht van kinderen om in een veilige omgeving op te groeien, blijft echter een recht dat niet voor elk kind in dit land vanzelfsprekend is. Dit protocol beoogt een bijdrage te leveren aan het vroegtijdig signaleren en adequaat handelen in dergelijke situaties. Daarbij wordt in dit protocol het uitgangspunt gehanteerd dat het belang van het kind altijd voorop staat. Ook indien een situatie van belangentegenstelling tussen ouder en kind ontstaat.

¹ Met ouder wordt in dit protocol ook opvoeder of verzorger bedoeld

² Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (2013), Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport <http://www.meldcode.nl>

Achtergrondinformatie kindermishandeling

Wat is kindermishandeling?

“Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.” (Jeugdwet, 2015)

De definitie omvat verschillende vormen van kindermishandeling:

- 1 *Lichamelijke mishandeling:*
Het toebrengen van verwondingen zoals kneuzingen, blauwe plekken, snij-, brand-, of schaafwonden, botbreuken, hersenletsel. Deze verwondingen kunnen ontstaan door slaan, schoppen, knijpen, door elkaar schudden, branden, snijden, krabben, verstikking, vergiftiging.
- 2 *Lichamelijke verwaarlozing:*
Aan het kind onthouden wat het voor zijn lichamelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft, zoals goede voeding, voldoende kleding, voldoende slaap, goede hygiëne en benodigde medische verzorging.
- 3 *Psychische of emotionele mishandeling:*
Stelselmatig vernederen, kleineren, pesten, bang maken, bedreigen met geweld, achterstellen, het verbieden met anderen om te gaan, eisen stellen waaraan het kind niet kan voldoen.
Ook getuige zijn van huiselijk geweld valt hieronder.
- 4 *Psychische of emotionele verwaarlozing:*
Aan het kind onthouden wat het voor zijn geestelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft: aandacht, respect, veiligheid, scholing, contact, warmte, liefde, genegenheid en bevestiging.
- 5 *Seksueel misbruik:*
Seksuele handelingen bij of met het kind, die niet passen bij leeftijd of ontwikkeling, of seksuele handelingen waaraan het kind zich niet kan onttrekken.
Dit gaat van het betasten van het lichaam tot verkrachting en komt voor bij kinderen van alle leeftijden. Ook het tonen van pornografisch materiaal aan een kind valt onder seksueel misbruik.

Kindermishandeling signaleren

Kinderen waar zorgen over zijn, kunnen veel verschillende signalen laten zien. Deze signalen kunnen wijzen op kindermishandeling, maar kunnen ook een andere oorzaak hebben zoals een scheiding of een sterfgeval. Bij signaleren gaat het in de eerste plaats om de zorg die je hebt over een kind, waarvoor je geen geruststellende verklaring kan vinden. Kindermishandeling is één van de mogelijke oorzaken. Het is niet aan de leerkracht om vast te stellen dat er sprake is van kindermishandeling. Het gaat om een vermoeden van kindermishandeling. Al bij een eerste vermoeden of 'niet-pluis-gevoel' kan je Veilig Thuis bellen. Contact met Veilig Thuis wordt bij ons op school gelegd door de intern begeleider samen met de directeur.

Meestal zullen mishandelde kinderen of degene die hen mishandelt niet uit zichzelf over de situatie vertellen. Het is nodig dat belangrijke personen in de omgeving van het kind vroegtijdig de verantwoordelijkheid nemen om bij zorgwekkende situaties van kinderen actie te ondernemen. Het doel is om de (vermoedelijke) situatie van kindermishandeling te (doen laten) stoppen. Dit kan afhankelijk van je beroepsverantwoordelijkheid door vroegtijdig te signaleren, de (vermoedens van) kindermishandeling niet bij jezelf te houden maar bespreekbaar te maken, de (vermoedelijke) situatie te (laten) onderzoeken en door hulp op gang (te laten) brengen. Bij zorgwekkende situaties van kinderen dient het 'stapelen van zorgen' voorkomen te worden. Het is belangrijk dat bij een eerste zorg over een kind al actie ondernomen wordt.

Normen, waarden en dilemma's

Signaleren vraagt om bewustwording van eigen normen en waarden. Signalen worden vaak verschillend geïnterpreteerd. Iedereen kijkt vanuit zijn eigen achtergrond naar het onderwerp kindermishandeling. Wanneer maak jij je zorgen om een kind? Verschilt dat met anderen? Hoe ga je om met verschillen in normen en waarden? Ook kunnen allerlei vragen je tegenhouden verder te signaleren en stappen te ondernemen. Heb ik het wel goed? Hoe zullen de ouders reageren? Bij wie kan ik terecht? Het zal toch niet zo erg zijn? Is het mijn taak wat met deze signalen te doen? Signaleren vraagt om kennis, vaardigheden en duidelijkheid over de te volgen stappen.

Objectief signaleren

Het is belangrijk dat je objectief signaleert. Dat wil zeggen dat je concrete, feitelijke zorgen beschrijft en dat je niet gaat interpreteren. Bijvoorbeeld: 'Stefan heeft een blauwe plek op zijn bovenarm' in plaats van 'Stefan wordt door zijn vader geslagen'. In 'Bijlage 1: Signalen van kindermishandeling' is een lijst met signalen opgenomen die kunnen wijzen op kindermishandeling.

Eigen deskundigheid

Als leerkracht heb je kennis van de ontwikkeling van kinderen. Je bent bij uitstek de deskundige in het signaleren van (plotseling) afwijkend gedrag. Vertrouw op je kennis. Neem je eigen gevoel over de situatie serieus en overleg met intern begeleider en collega's. Maak het gevoel dat je over de situatie hebt concreet door na te gaan waar je je feitelijk zorgen over maakt. Wanneer je zorg hebt over een kind is het belangrijk daar iets mee te doen. In het volgende hoofdstuk worden verschillende handelingsmogelijkheden beschreven.

Wie is waarvoor verantwoordelijk?

Bij gebruik van dit protocol moet duidelijk zijn wie binnen de school waarvoor verantwoordelijk is. In dit hoofdstuk wordt per functie uitgezet wie zich waarmee bezighoudt.

Verantwoordelijkheden directie, bestuur.

- Opnemen van het protocol kindermishandeling in het kwaliteitsbeleid
- Informeren van ouders en beroepskrachten over dit beleid
- Benoemen van één of meerdere contactpersonen en een vervanger
- Steunen van alle leerkrachten in hun handelen volgens het protocol
- Zorg dragen voor voldoende deskundigheid bij leerkrachten over signaleren en omgaan met (vermoedens van) kindermishandeling
- Eindverantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van het protocol

Verantwoordelijkheden aandachtfunctionaris en de intern begeleider

- Waken voor de veiligheid van het kind bij het nemen van beslissingen
- Vaststellen van taken van een ieder (wie doet wat wanneer)
- Herkennen van zorg en signalen die (kunnen) wijzen op kindermishandeling
- Kennis hebben van de handelwijze volgens de meldcode
- Functioneren als vraagbaak binnen de school voor algemene informatie over (het protocol) kindermishandeling
- Instrueren van nieuwe leerkrachten aangaande werken met het protocol
- Overleg plegen met de leerkracht die zorg heeft over een kind en denkt aan kindermishandeling
- Indien nodig overleggen met andere beroepskrachten en/ of de bovenschoolse vertrouwenspersoon.
- Indien nodig, contact opnemen met Veilig Thuis voor advies of melding, of met andere instellingen die maken hebben met het kind
- Indien nodig, overleggen wie verwijst naar professionele hulp of professionele hulp in gang zet
- Toezien op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin
- Verslaglegging
- Informeren van de leidinggevende
- Afsluiten van het protocol
- Evalueren van de genomen stappen
- Periodiek bijstellen van de eigen werkinstructie

Verantwoordelijkheden leerkracht

- Herkennen van zorg en signalen die (kunnen) wijzen op kindermishandeling
- Overleg plegen met de intern begeleider/aandachtfunctionaris bij zorg over een kind aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling
- Uitvoeren van afspraken die zijn voortgekomen uit het overleg met de intern begeleider/aandachtfunctionaris
- Bespreken van de resultaten van deze ondernomen stappen met de intern begeleider/aandachtfunctionaris
- Zorg dragen voor het welzijn van het kind

De directie, de aandachtfunctionaris, intern begeleider en de leerkracht zijn **niet** verantwoordelijk voor:

- Vaststellen of er al dan niet sprake is van kindermishandeling
- Verlenen van professionele hulp aan ouders of kinderen (begeleiding, therapie)

Verslaglegging

Wat hoort in het verslag?

Verslaglegging is voor een goede uitvoering van het protocol noodzakelijk. Zorgvuldige verslaglegging geeft helderheid over de afspraken en de verdeling van verantwoordelijkheden. Daarnaast kan je op basis van de verslaglegging de gevolgde werkwijze evalueren en hierover verantwoording afleggen.

In de verslaglegging staat in ieder geval:

- De signalen (objectieve beschrijvingen).
- Feitelijke beschrijvingen van de situatie (wanneer, met wie, door wie, hoe vaak, hoe lang etc)
- Alle besluiten en afspraken die worden genomen.
- De namen, datum, chronologie en tijdsduur.
- Wie neemt welke taken op zich?
- Wie draagt welke verantwoordelijkheid?
- De termijn dat het verslag bewaard wordt (maak hierover vaste afspraken!).

Let erop dat ouders recht hebben op inzage van het verslag van hun kind. Houd hier rekening mee tijdens het schrijven van het verslag. Schrijf dus alleen wat je feitelijk hebt waargenomen. Zorg dat de gegevens die in het verslag staan, bekend zijn bij ouders. Let erop dat de verslaglegging in Parnassys (en evt. in het papieren leerlingendossier in het directiekantoor) wordt opgeslagen. In bijlage 5 is meer te lezen over het opstellen van de verslaglegging.

Externe instanties

Wanneer wordt gewerkt met de Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling kan het voorkomen dat er contact gezocht wordt met externe betrokkenen. In dit hoofdstuk wordt per instantie een korte toelichting gegeven.

Centrum voor Jeugd en Gezin

(Gooi en Vechtstreek Tel: 035-5233890)

Het CJG biedt op vrijwillige basis hulp aan ouders van kinderen en jongeren van 0-23 jaar. Ouders of jongeren kunnen zichzelf met een hulpvraag melden bij het CJG.

Het CJG denkt mee over oplossingen en geeft advies. Zij hebben het overzicht van welke vormen van hulpverlening en begeleiding erin de Gooi en Vechtstreek aanwezig zijn. Ook organiseren zij, indien gewenst, Ronde Tafel Conferenties rondom gezinnen waarbij meerdere partijen betrokken zijn.

Veilig Thuis

Tel: 0800-2000

Het Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (AMHK) van regio Gooi en Vechtstreek draagt de naam 'Veilig Thuis'. Dit is de instelling waar je terecht kunt met al je vragen, zorgen of meldingen betreffende kindermishandeling.

Advies

Je kunt advies vragen over alles wat met kindermishandeling te maken heeft. Bijvoorbeeld: hoe ga ik om met het 'niet-pluis-gevoel', wanneer praat ik niet meer over zorgen maar over vermoedens van kindermishandeling, is er sprake van kindermishandeling, hoe schat ik een situatie in, hoe voer ik een gesprek met een ouder of met het kind, hoe terecht zijn mijn zorgen? Je kunt je vragen geanonimiseerd voorleggen. Samen met Veilig Thuis bekijk je wat het vervolgtraject kan zijn vanuit jouw beroepsverantwoordelijkheid. Je kan meerdere malen met het Veilig Thuis overleggen over hetzelfde kind.

De verantwoordelijkheid voor het welzijn van het kind blijft bij de adviesvrager. Veilig Thuis zal nooit naar aanleiding van een advies actie ondernemen. Veilig Thuis legt in geval van een advies dus geen gegevens vast over het gezin. Wel zal het gegeven advies op naam van de adviesvrager een korte periode bewaard worden, zodat de adviesvrager op de situatie terug kan komen.

Consult

Mocht een adviesvrager vaker overleg met Veilig Thuis willen hebben, om zodoende ondersteuning te krijgen bij het uitvoeren van een advies, dan noemen we dit een consult.

Bij een consult is er sprake van meer dan één contact met Veilig Thuis over hetzelfde kind. De verantwoordelijkheid voor het welzijn van het kind ligt dan nog steeds bij de consultvrager. Als er contact met Veilig Thuis wordt opgenomen hoeft men niet aan te geven of men advies of consult wil vragen. In de loop van het contact zal duidelijk worden of er meer contacten nodig of gewenst zijn.

Melding

School kan besluiten om een melding te doen van (een vermoeden van) kindermishandeling. Veilig Thuis neemt dan de verantwoordelijkheid voor de behandeling van de gemelde zorg over en schakelt zonodig hulpverlening in. Ook nieuwe signalen kunnen in een later stadium alsnog worden gemeld.

Een melding moet door de school altijd open worden gedaan. Dit betekent dat de ouders schriftelijk op de hoogte worden gebracht dat er een melding wordt gedaan. Het formulier moet zo worden opgesteld dat ouders dit kunnen inzien wanneer zij daarom vragen. Het meldingsformulier is aanwezig op school (intern begeleider).

Een melding betekent voor Veilig Thuis de start van een onderzoek naar de aard en de ernst van de mishandelingsituatie, naar onderliggende problemen en naar mogelijkheden voor hulpverlening.

Er wordt contact gezocht met de ouders en zonodig met personen die beroepsmatig betrokken zijn bij het kind zoals huisarts, kinderdagverblijf, peuterspeelzaal of consultatiebureau. Indien het onderzoek uitwijst dat de vermoedens van kindermishandeling worden bevestigd, motiveert Veilig Thuis de ouders tot hulpverlening. Veilig Thuis verleent zelf geen hulp maar probeert samen met de ouders geschikte hulpverlening te vinden. Meldingen die ongegrond blijken te zijn worden afgesloten. Wanneer ouders niet bereid zijn of in staat zijn tot vrijwillige hulpverlening en de zorgen blijven bestaan of wanneer direct gevaar dreigt voor het kind kan Veilig Thuis de Raad voor de Kinderbescherming inschakelen.

Wanneer je een melding hebt gedaan bij Veilig Thuis word je op de hoogte gesteld van het verdere verloop. Je krijgt te horen of de melding in behandeling is genomen. Wanneer de melding is afgesloten, brengt Veilig Thuis je op de hoogte of ouders en kind hulp krijgen. Je krijgt geen inhoudelijke informatie van het onderzoek, tenzij je als instelling wordt ingeschakeld bij de hulpverlening.

Raad voor de Kinderbescherming

De Raad voor de Kinderbescherming is in principe alleen toegankelijk via Veilig Thuis. In acute levensbedreigende situaties kan de politie direct bij de Raad melden. De Raad verricht onderzoek wanneer de belangen van een minderjarige niet (meer) op basis van vrijwillige hulpverlening veilig gesteld kunnen worden. De Raad verzoekt zo nodig aan de rechtbank een maatregel van kinderscherming. Wanneer de kinderrechter een kinderschermingsmaatregel uitspreekt, is het de taak van de Gezinsvoogdij om de maatregel uit voeren.

Als ouders tijdens het raadsonderzoek toch gemotiveerd blijken voor vrijwillige hulpverlening, zal de Raad de cliënt overdragen aan Veilig Thuis.

Bijlagen

Bijlage 1: Signalen van kindermishandeling

Bij het gebruik van deze informatie is enige voorzichtigheid geboden. Het opmerken van één of enkele signalen hoeft geen grond te zijn voor een vermoeden van kindermishandeling. Een andere oorzaak is ook mogelijk. Daarbij is de hieronder gepresenteerde signalenlijst niet volledig. Ook andere signalen kunnen wijzen op kindermishandeling.

Lichamelijke en gedragssignalen

- Onverklaarbare blauwe plekken, schaafwonden, kneuzingen
- Slechte verzorging wat betreft kleding, hygiëne, voeding
- Onvoldoende geneeskundige/tandheelkundige zorg
- Ontwikkelingsachterstanden (motoriek, spraak, taal, emotioneel, cognitief)
- Psychosomatische klachten: buikpijn, hoofdpijn, misselijk etc.
- Vermoeidheid, lusteloosheid
- Genitale verwondingen
- Extreem zenuwachtig, gespannen, angstig of boos
- Teruggetrokken gedrag
- Kind is bang voor de ouder
- Recidiverende urineweginfecties
- Plotselinge verandering in gedrag
- Niet zindelijk (vanaf 3 jaar)
- Klein voor de leeftijd
- Veel aandacht vragen op een vreemde manier
- Kind komt steeds bij andere artsen/ziekenhuizen
- Niet bij de leeftijd passende kennis van of omgang met seksualiteit
- Houderige manier van bewegen (benen, bekken 'op slot')
- Seksueel overdraagbare aandoening
- Slaapproblemen
- Voeding/eetproblemen
- Angst of schrikreacties bij onverwacht lichamenlijk contact
- Lichaam stijf houden bij optillen
- Angstig bij het verschonen
- Niet spelen met andere kinderen (vanaf 3 jaar)
- Afwijkend spel (ongebruikelijke thema's die kunnen wijzen op kindermishandeling)
- Snel straf verwachten
- Agressieve reacties naar andere kinderen
- Geen interesse in speelgoed/spel

Typische schoolsignalen

- Leerproblemen
- Taal- of spraakproblemen
- Plotselinge drastische terugval in schoolprestaties
- Faalangst
- Veel schoolverzuim
- Altijd heel vroeg op school zijn en na schooltijd op school blijven
- Geheugen- of concentratieproblemen
- Geen of weinig belangstelling van de ouders voor (de schoolprestaties van) het kind
- Angstig bij het omkleden (bv. gym, zwemmen)
- Afwijkend gedrag wanneer de ouders het kind van school halen
- Kind wordt onverwacht uitgeschreven zonder afscheid

Typische thuisignalen

- Onveilige behuizing
- Onhygiënische leefruimte
- Sociaal geïsoleerd
- Kind gedraagt zich anders als de ouders in de buurt zijn
- Gezin verhuist vaak
- Gezin wisselt vaak van huisarts of specialist
- Huwelijksproblemen van ouders
- Lichamelijk straffen is gangbaar
- Ouder schreeuwt naar een kind of gebruikt scheldwoorden
- Ouder troost kind niet bij huilen
- Ouder reageert niet of nauwelijks op het kind
- Ouder komt afspraken niet na
- Ouder heeft irreële verwachtingen naar het kind

Bijlage 2: Aandachtspunten voor het gesprek met ouders

Het kan heel lastig zijn om met ouders in gesprek te gaan wanneer je vermoedt dat hun kind mishandeld wordt. Toch zal een dergelijk gesprek nodig zijn voor een juiste beeldvorming. In zo'n gesprek kan bijvoorbeeld blijken dat er iets anders aan de hand is. Het kan ook net het duwtje zijn dat ouders nodig hebben om hulp te gaan zoeken. En in situaties waarin ouders terughoudend, defensief of agressief reageren, heb je een reden te meer om je ernstige zorgen te maken. Daarnaast is het goed om jezelf de vraag te stellen: welke ouder vindt het nu vervelend dat iemand oog heeft voor zijn of haar kind? En houdt rekening met het feit dat het kind ook door iemand anders dan de ouders mishandeld kan worden. Probeer in het gesprek met ouders de zorgen die je hebt te delen door naast de ouder te gaan staan in plaats tegenover de ouder.

Belangstellende vragen

Bij zorg over een kind, kun je een aantal zaken in het gewone contact met ouders navragen. Bijvoorbeeld: Is het kind al naar de dokter geweest? Wat is er gebeurd? Hoe gaat het thuis? Hoe beleeft het kind de geboorte van het broertje? Etc. Dit zijn gewone belangstellende vragen, maar ze kunnen wel extra informatie geven waardoor je zorg blijft, groter wordt of verdwijnt. Let ook op de andere gezinsleden. Welk beeld heb je van de andere kinderen in het gezin, de andere ouder?

Vorbereiding van gesprek met ouders

De zorg over het kind kan van dien aard zijn dat een apart oudergesprek nodig is. Bedenk, voordat je hierover een afspraak maakt, samen met de aandachtfunctionaris kindermishandeling en de intern begeleider wie het gesprek met de ouders gaat voeren en wat je aan ouders vertelt als reden voor het gesprek. Overweeg van te voren ook waar je het gesprek wilt houden, hoe laat, en of er opvang is voor het kind en eventuele andere kinderen. En beslis of je met beide ouders afspreekt of met één ouder? In sommige instellingen kan het, afhankelijk van je professionele verantwoordelijkheid, wenselijk zijn om ook het kind voor (een gedeelte van) het gesprek uit te nodigen.

Voor vragen of meedenken over de voorbereiding of uitvoering van het gesprek, de intern begeleider of aandachtfunctionaris advies of consult vragen bij Veilig Thuis

In gesprek met ouders

Bespreek in het gesprek met ouders in ieder geval de zorg die je hebt over het kind. Vertel feitelijk wat de zorgen zijn en vraag na of ouders deze zorg herkennen. Vertel ook wat goed gaat met het kind. Houd bij het delen van de zorg rekening met mogelijke reacties van schrik, boosheid of verdriet. Het is niet makkelijk voor ouders om te horen dat het op sommige gebieden niet goed gaat met hun kind. Voor sommige ouders is het gesprek een opluchting, omdat ze zich erkend voelen in de eigen zorg over hun kind. Kijk tijdens het gesprek wat het verhaal bij ouders losmaakt, hoe ze reageren, of ouders al hulp krijgen en wat er kan gebeuren om de zorg te verminderen.

Ouders hebben vaak tijd nodig om over de geuite zorg na te denken. Het kan zijn dat één gesprek niet voldoende is en dat het belangrijk is met ouders een vervolgspraak te maken, om te bespreken of de zorgelijke situatie inderdaad verandert. Bepaal van tevoren welke hulp je als instelling aan ouders biedt en voor welke hulp andere instanties zijn.

Wanneer ouders weigeren de nodige hulp te zoeken voor hun kind of wanneer ze dreigen hun kind van de instelling weg te halen/bij de instelling weg te gaan, dan overlegt de intern begeleider/aandachtfunctionaris met Veilig Thuis. In sommige situaties zijn ouders wel bereid tot hulp maar kan toch in overleg met Veilig Thuis gekozen voor een melding, omdat de aard van de problematiek daar naar vraagt.

Bijvoorbeeld bij duidelijke vormen van kindermishandeling, of, omdat methodisch onderzoek naar de oorzaken en risicofactoren nodig is. Zie bijlage 3 over hoe je ouders vertelt dat je jouw vermoeden (van kindermishandeling) bij Veilig Thuis meldt.

Welk gesprek je ook voert, het is noodzakelijk dat er een gespreksverslag gemaakt wordt waarin beschreven staat welke zorgen er besproken zijn en welke afspraken er gemaakt zijn. Dit verslag wordt naar ouders gestuurd en in Parnassys geplaatst.

Tips voor het gesprek met ouders

- Maak het doel van het gesprek duidelijk
- Gebruik zorgen om een kind bij voorkeur niet het woord kindermishandeling, maar spreek vanuit de gezamenlijke zorg over het kind.
- Vertel de ouders wat er feitelijk is opgevallen aan het kind
- Geef ook aan wat wel goed gaat met het kind
- Vraag of ouders de zorg herkennen
- Vraag hoe ouders het kind thuis beleven
- Respecteer de (ervarings-)deskundigheid van ouders m.b.t. hun kind
- Spreek de ouders aan op hun verantwoordelijkheid als opvoeder
- Nodig de ouders uit om te praten door open vragen te stellen (wie, wat, waar, hoe, wanneer..)
- Praat vanuit jezelf (ik zie dat..)
- Wees eerlijk en open, pas op voor vrijblijvendheid. Maak afspraken over het vervolg en leg deze vast in het verslag.
- Vraag hoe ouders de geuite zorgen beleven
- Leg afspraken en besluiten na afloop van het gesprek duidelijk vast en geef de ouders een kopie. Plaats dit verslag in Parnassys.
- Kies in het gesprek die invalshoek die aansluit bij de specifieke cultuur en gewoonten van een gezin

Wanneer je met ouders jouw zorg over hun kind wilt bespreken, kun je gebruik maken van "hulpzinnen". Hieronder volgen enkele voorbeelden.

Inleidende zinnen

- Ik wil met u praten over de verandering in het gedrag van uw kind
- Ik maak me zorgen over uw kind, omdat.....
- Er is een verandering ontstaan in de groep, sindsdien is uw kind.....

De werkelijke boodschap

- Vanuit het benoemen van feiten, kan die als volgt luiden:
- Mij valt op..... , het lijkt of.....
- Ik merk, ik hoor, ik zie, ik denk.....,
- Uw kind is de laatste tijd wat stiller (ongeconcentreerder, rumoeriger, drukker, afwezig, verdrietiger, boos, geheimzinniger) en daar maak ik me zorgen over
- Uw kind heeft de laatste tijd wat moeite met andere kinderen, mij valt op...
- Uw kind is de laatste tijd zo aanhankelijk en vraagt veel aandacht (heeft moeite met de regels). Hoe ervaart u dat zelf? ... Weet u misschien wat de oorzaak hiervan kan zijn?
- Hoe gaat het bij u thuis?
- Is er iets gaande in de omgeving van uw kind (vriendjes, op straat, familie)
- Het lijkt of uw kind gepest wordt (of uitgescholden/ bang/ straf krijgt/ klem zit/ gedwongen wordt/ niet gelukkig is) en daar last van heeft, wat merkt u daarvan?

Bijlage 3: Melding bij Veilig Thuis melden aan ouders

In sommige situaties is een melding bij Veilig Thuis nodig. De meeste ouders horen dat liever van school zelf dan van Veilig Thuis. Hierdoor komt de brief of het telefoontje van Veilig Thuis minder onverwachts, en hebben ouders niet het gevoel dat je achter hun rug om te werk bent gegaan.

De mededeling aan ouders, dat je gaat melden, kan moeilijk zijn. Vaak gaat hier echter al een proces aan vooraf, zijn er één of meerdere gesprekken geweest en blijken ouders niet of onvoldoende ontvankelijk voor jouw bezorgdheid. De intern begeleider of aandachtfunctionaris doet de melding en leidt dit gesprek. Hieronder volgen enkele tips.

Ter voorbereiding

- Overleg met Veilig Thuis of jouw zorg over het kind over (vermoedelijke) kindermishandeling als melding kan worden aangenomen en overleg hoe je ouders kan informeren over de melding.

Het gesprek met de ouder(s) over de melding bij Veilig Thuis

- Neem de tijd voor het gesprek en vat jouw zorg waarbij je denkt aan (vermoedelijke) kindermishandeling zo concreet mogelijk samen voor de ouders
- Stel ouders op de hoogte dat je jouw zorg over hun kind waarbij je het vermoeden hebt van kindermishandeling gaat melden bij Veilig Thuis, vraag geen toestemming
- Vertel ouders dat je je zodanig (ernstig) zorgen maakt, dat het jouw verantwoordelijkheid is om daarbij de hulp van Veilig Thuis in te schakelen
- Voer het gesprek altijd samen met een collega van jouw instelling

In het gesprek over de melding bij Veilig Thuis kan je gebruik maken van één van de volgende hulpzinnen. Kies een zin die past bij de situatie. Let op, het zijn voorbeeldzinnen. Elke situatie is anders. Vraag advies aan Veilig Thuis voor de specifieke situatie die jij meldt bij hen meldt.

Hulpzinnen

- Wij denken dat het goed is wanneer u met Veilig Thuis verder gaat praten over de zorg die u en wij hebben over uw kind. Veilig Thuis is gespecialiseerd in het onderzoeken van (vermoedelijke) situaties van kindermishandeling.
- Het is onze taak om als school te letten op het welzijn van de kinderen. Wij (school) maken ons zodanig zorgen om uw kind, dat wij dit gaan melden bij Veilig Thuis. Omdat we ons kunnen voorstellen dat dit geen prettige boodschap voor u is, vertellen wij het zelf aan u, in plaats van dat u het van een medewerker van Veilig Thuis hoort.
- Wij maken ons zorgen over uw kind en heb daarbij een vermoeden van ... (vul in: mishandeling, verwaarlozing, seksueel misbruik). Vandaar dat wij onze zorg over uw kind gaan melden bij Veilig Thuis, zodat zij vanuit hun neutrale positie (of vul in .. hun specifieke deskundigheid) de zorgwekkende situatie kunnen onderzoeken.
- Wij begrijpen dat deze mededeling naar voor u is, maar het is onze verantwoordelijkheid vanuit ons werk om (ernstige) zorgen met ouders te delen. Wanneer (vul in....deze zorg niet gedeeld wordt; ...geen passende hulp gevonden wordt; ... specifiek onderzoek nodig is), is het onze taak de hulp van Veilig Thuis in te schakelen. Wij doorlopen deze stappen volgens een protocol, dat wij als school in werking stellen wanneer we (vul in ...zorg hebben over een kind; ...(vermoedelijke) situaties van kindermishandeling signaleren.

Bijlage 4: Aandachtspunten voor een gesprek met het kind

Om meer informatie te krijgen over een situatie waarbij er vermoedens zijn van huiselijk geweld of kindermishandeling kan het goed zijn om hierover in gesprek te gaan met het kind zelf. Houd hierbij rekening met onderstaande informatie.

Leeftijd

Een gesprek met het kind kan mogelijk extra informatie bieden over de situatie waarin het kind zich bevindt. Vanaf ongeveer 2 jaar is het mogelijk een gesprek(je) te voeren met het kind. Dan kan het voorkomen dat kinderen een uitspraak doen waar je zorg over hebt, bijvoorbeeld "mama is stout, mama slaat". Het is mogelijk dat een peuter dit spontaan zegt. De kans is echter groter dat een peuter tijdens spel signalen afgeeft. Dit kan zowel hoofdzakelijk non-verbaal zijn, bijvoorbeeld herhalend agressief spel, als verbaal, zoals een meisje van 3 jaar dat boos op haar pop toeloopt en roept: "Stom kreng, naar je kamer, rot op!"

Kinderen in de basisschoolleeftijd kunnen ook signalen uitzenden. Dit kunnen lichamelijke, gedrags- en verbale signalen zijn. De verbale signalen hoeven geen directe uitspraken te zijn waarin het kind vertelt dat het mishandeld wordt. Eerder zullen het indirecte verwijzingen zijn die kunnen duiden op een vermoedelijke situatie van kindermishandeling, bijvoorbeeld een kind dat zegt: "ik doe nooit iets goed".

Belangstellende vragen

Vanaf het moment dat een kind een gesprek kan voeren, kun je in het gewone contact met het kind belangstellende vragen stellen die je mogelijk extra informatie verschaffen. Denk aan vragen als: Hoe gaat het met? Wat heb je gisteren gedaan? Wat is er gebeurd? Wat heb je getekend? Waar heb je pijn? Ook kan je meegaan in het spel van het kind en vragen welk speelgoed wat voorstelt en wat er gebeurt. Beperk je tot de vragen die passen binnen jouw beroepsverantwoordelijkheid.

In het contact met het kind is het geenszins de bedoeling dat je het kind belast met jouw zorg. Je hebt hoofdzakelijk een observerende, steunende taak.

Het is niet de bedoeling dat het kind ondervraagd wordt. Een gesprek met het kind heeft aanvullende informatie dan wel steunend contact tot doel, en mag niet in de plaats van het contact met de ouders komen.

Wees bij een vermoeden van seksueel misbruik terughoudend in het gesprek met het kind in verband met mogelijke toekomstige bewijslast.

Naast het contact met het kind is het zeer belangrijk om met een open houding het contact met ouders aan te gaan.

Tips voor het gesprek

- Sluit aan bij waar het kind op dat moment mee bezig is, bijvoorbeeld spel, een tekening of knutselen en ga op dezelfde ooghoogte zitten.
- Steun het kind en stel het op zijn gemak.
- Gebruik korte zinnen.
- Vraag belangstellend en betrokken, maar vul het verhaal niet in voor het kind.
- Begin met open vragen (**Wat** is er gebeurd? **Wanneer** is het gebeurd? **Waar** heb je pijn? **Wie** heeft dat gedaan?)
- Vraag niet verder, wanneer het kind niets wil of kan vertellen.
- Houd het tempo van het kind aan, niet alles hoeft in één gesprek.
- Val de ouders (of andere belangrijke personen voor het kind) niet af, in verband met loyaliteitsgevoelens.
- Geef aan dat je niet geheim kan houden wat het kind vertelt. Leg uit dat je met anderen gaat kijken hoe je het kind het beste kan helpen. Leg het kind uit dat je het op de hoogte houdt van elke stap die jij neemt. Het kind moet nooit zelf de verantwoordelijkheid krijgen in de keuze van de te nemen stappen.

Bijlage 5: Verslaglegging

Beschrijf de gegevens zo zorgvuldig en objectief mogelijk. Ouders van kinderen tot 16 jaar en jongeren ouder dan 12 of 16 jaar hebben namelijk recht op inzage en correctie in het dossier. Zorg dat de gegevens die in het verslag staan, bekend zijn bij ouders en de jongere boven de 12 of 16 jaar. De gehanteerde leeftijdsgrens van de jongere verschilt per organisatie.

In een verslag staan in elk geval:

- naam kind
- jongen/meisje
- leeftijd
- datum van het gesprek
- deelnemers van het gesprek

Analyse van de situatie

1. Wat zijn de concrete signalen (kind, ouder, omgeving) en wie signaleert dit?
2. Sinds wanneer worden de signalen opgemerkt? Door wie?
3. Waardoor is de zorg ontstaan? Bij wie?
4. Hoe vaak en wanneer komen de signalen voor? Nemen de signalen toe in intensiteit of aantal?
5. Wordt de zorg/het vermoeden door anderen gedeeld, zo ja, wat en door wie?
6. Zijn er ook signalen van broers of zussen? Bij wie?
7. Welke vragen dienen beantwoord te worden?

Eerdere acties

1. Welke acties zijn al ondernomen? Door wie?
2. Wat is al met ouders/het kind besproken? Door wie?

Actieplan (zie routekaart voor mogelijke acties)

Beschrijf hoe en wanneer de nodige acties door wie en met welk doel worden ingezet.

Terugkoppeling

Hoe, aan wie en wanneer worden bevindingen teruggekoppeld en vastgelegd?

Datum volgend overlegmoment

(bij ernstig/spoedsituatie zo snel als nodig/ in overige situaties binnen drie weken)
Tijdstip, datum, betrokkenen

Resultaten acties

Beschrijf per actie of deze uitgevoerd is, hoe het gegaan is en wat de uitkomsten zijn. Pak vervolgens de routekaart, ga na of het vermoeden blijft en volg de routekaart.

Bijlage 6: Literatuurlijst

Aarsen, R.S.R. e.a. (2000). *Werkboek kindermishandeling*. Sectie Sociale en Psychosociale Kindergeneeskunde van de NVK. Amersfoort: Wilco.

Adriaenssens, P. e.a. (1998). *In vertrouwen genomen*. Tielt: Lannoo.

Baartman, H. (1996). *Opvoeden kan zeer doen. Over oorzaken van kindermishandeling, hulpverlening en preventie*. Utrecht: SWP.

Baartman, H. en Montfoort, A. (1992). *Kindermishandeling: resultaten van multidisciplinair onderzoek*. Utrecht: Bruna

Baeten, P. (2002). *Meldcode kindermishandeling*, Utrecht: NIZW; www.kindermishandeling.info

Baeten, P. en Geurts, E. (2002). *In de schaduw van het geweld: kinderen die getuige zijn van geweld tussen hun ouders*, Utrecht: NIZW

Baeten, P. en Janssen, L. (2003). *Spelregels voor samenwerkingsverbanden huiselijk geweld*, Utrecht: NIZW; www.kindermishandeling.info

Baeten e.a. (2001), *Jonge kinderen in de knel: Problemen in de aanpak van kindermishandeling bij 0 - 4 jarigen*, Utrecht: NIZW; www.kindermishandeling.info

Bilo, R.A.C. (1989). *Vroege signalering van kindermishandeling*. Lochem: De Tijdstroom

Hoefnagels, C. (2001). *Met recht van spreken: enkele theoretische en empirische bijdragen ten behoeve van de secundaire preventie van kindermishandeling*. Amsterdam: SWP.

Keesom, J. en K. Kooijman (2003). *Zorgen delen: zorgwekkende opvoedingssituaties met ouders bespreken in de JGZ*, Utrecht: NIZW

Roode, R.P. de e.a. (2002). *Meldcode voor medici inzake kindermishandeling*. KNMG (downloaden via www.knmg.nl)

Rensen, B. (1990). *Kindermishandeling: voor het leven beschadigd*. Utrecht: Bruna

Schreurs-Dijkstra, M.C. (1999). *Over Drempels. De meest gestelde vragen over kindermishandeling*. Den Haag. VKM.

Vecht, R. (2000). *Munchausen by Proxy. Gestoord ouderschap-zieke kinderen*. Houten: Bohn Stafleu van Lochem.

Willems, J.C.M. (1998). *Wie zal de opvoeders opvoeden? Kindermishandeling en het recht van het kind op persoonswording*. Maastricht: UM.

Wolzak, A. (2001). *Kindermishandeling, signaleren en handelen: basisinformatie voor mensen die werken met kinderen*. Utrecht: NIZW Uitgeverij.

Zandijk-van Harten, T., L. Haarsma (1996). *Grenzen voorbij. Kindermishandeling in allochtone gezinnen*. Amsterdam: VU Uitgeverij.

Voor overige literatuur en verdere informatie over kindermishandeling kan je terecht bij:

NIZW/ Expertisecentrum Kindermishandeling

Postbus 19152

3501 DD Utrecht

Infolijn: 030-2306560

Fax: 030-2319641

E-mail: kindermishandeling@nizw.nl

Internet: www.kindermishandeling.nl voor kinderen

www.kindermishandeling.info voor volwassenen

Kijk voor informatie over het internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind:

www.defenceforchildren.nl/nl/verdrag.html